

4 Instructie Schouwformulier KVV

Doel

Het gebied wordt aan een nadere inspectie onderworpen. Het schouwen leent zich bij uitstek om in te zoomen op de fysieke elementen die van invloed (kunnen) zijn op de veiligheid en veiligheidsbeleving in het gebied.

Aanpak

Deze instructie is bedoeld voor degene die de schouw uitvoert en dient als ondersteuning bij het invullen van het schouwformulier sociale veiligheid KVV.

4.1 Organisatie van de schouw

Een schouw vergt een zorgvuldige voorbereiding met aandacht voor het volgende:

- Stel u op de hoogte van de resultaten uit eerdere fasen nulmeting;
- Stel zorgvuldig het team samen dat de schouw gaat uitvoeren;
- Denk na over dag en tijdstip van de schouw;
- Zorg voor de benodigde hulpmiddelen (plattegrond, fototoestel).

Ter voorbereiding op de schouw is het goed u in kennis te stellen van de resultaten uit de eerdere fasen van de nulmeting: het bronnenonderzoek en de workshop. Beide onderdelen hebben al een hoop informatie opgeleverd die u kunt gebruiken bij het schouwen. Zo kan het zijn dat in de workshop al één of meerdere probleemgebieden - zogenaamde hotspots -, zijn benoemd. Als dat het geval is is het raadzaam de schouw met name op die gebieden te richten.

Bij de opstelling van het schouwformulier zijn we ervan uitgegaan dat degene die schouwt een leek is in het schouwen maar wel ervaringsdeskundig voor wat betreft de veiligheidssituatie ter plaatse. Dit betekent dat de schouwer bekend is met het gebied en weet waar hij/zij op moet letten. Overigens kan de schouw ook door meerdere personen uitgevoerd worden sterker nog: we raden dit zelfs aan. Twee weten meer dan één en ook wordt op die manier voorkomen dat de score erg subjectief is. Denk daarbij bijvoorbeeld aan vertegenwoordiger(s) vanuit de gemeente (diverse sectoren als beheer, openbare orde, milieu etc.), horeca, politie en brandweer.

Ook dag en tijdstip van de schouw zijn van belang. Een doordeweekse dag kent een ander gebruikspatroon dan het weekend. Idealiter wordt er een dag- en een avondschouw gehouden. Vaak verschillen de problemen overdag van de veiligheidsproblemen na zonsondergang. Denkt u bijvoorbeeld aan verkeersveiligheid en aan inbraak. Sommige vragen zijn ook alleen op de nachtelijke situatie van toepassing, bijvoorbeeld vragen omtrent de verlichting. Houd ook rekening met de lokale situatie. Wat zijn risicomomenten?, bijvoorbeeld de koopavond of de uitgaansavond voor studenten.

Verder heeft u voor de schouw een plattegrond van het gebied nodig. In de regel is een kopie van het gebied uit de stadsplattegrond voldoende. Maak de kaart niet groter dan A3-formaat; dat is makkelijk te hanteren tijdens het schouwen. Als het gebied niet op een leesbare manier op A3 past kunt u twee A3 bladzijden gebruiken.

Experts nemen vaak een fotoestel mee om belangrijke situaties vast te houden en eventueel op te nemen in een verslag. U kunt ervoor kiezen ook een fotocamera te gebruiken, maar realiseert u wel dat u dan met meerdere dingen tegelijk bezig bent en dat de weergave van foto's in het verslag vrij bewerkelijk is.

4.2 Toelichting schouwformulier

4.2.1 Algemeen

Aan het schouwformulier gaan een aantal algemene vragen vooraf. Onder meer wordt naar de weersomstandigheden geïnformeerd omdat deze invloed kunnen hebben op uw waarneming.

Het schouwformulier bestaat uit vier onderdelen¹:

- Beheer
- Toegankelijkheid en begrenzing
- Zichtbaarheid
- Attractiviteit.

Elk onderdeel heeft een x-aantal vragen. U beantwoordt de vragen op het formulier. Er zijn slechts vier antwoordmogelijkheden: ja (positief oordeel), matig (twijfel) of nee (negatief oordeel) en daarnaast is er de categorie niet van toepassing (n.v.t.). Bij het invullen gelden enkele aandachtspunten:

- De vragen hebben betrekking op het gebied in zijn geheel. Het is echter denkbaar dat bepaalde delen in het gebied noemenswaardig afwijken van het totale beeld. Zo kunt u bijvoorbeeld van mening zijn dat het beheer in het hele gebied goed is behalve in straat X of op kruising Y. Om deze nuance aan te kunnen brengen sluiten we elk onderdeel af met een kader waarin u de bijzonderheden op dat onderdeel kunt aangeven.
- Het ingevulde schouwformulier biedt een overzicht van de positieve en negatieve waarneembare factoren die van invloed zijn op de veiligheid in het gebied. De ernst of de mate van (on)veiligheid is niet direct uit het formulier op te maken, maar blijkt uit andere onderdelen van de nulmeting.
- Een schouw is een momentopname. Het gaat om uw waarneming op het moment van de schouw en niet om een beschrijving van de situatie zoals die zich gewoonlijk of meestal voordoet. Als er bijvoorbeeld noch tijdens de dag- en noch tijdens de avondschouw formeel toezicht aanwezig is (zie onderdeel zichtbaarheid vraag 3) dan kunt u deze vraag niet met 'ja' beantwoorden. Wel kunt u op het schouwformulier onder 'bijzonderheden' aangeven dat *normaliter* menselijk toezicht wel aanwezig is.

Noot 1 DSP-groep heeft de factoren van Van der Voordt en Van Wegen uit hun proefschrift 'Sociale veiligheid en bebouwde omgeving' uit 1991 bewerkt en tot vier teruggebracht.

Elk onderdeel van het schouwformulier wordt afgesloten met een kader waarin de geconstateerde aandachtspunten op dat specifieke onderdeel worden aangegeven. De vier kaders met aandachtspunten geven samen de resultaten van de schouw weer.

Per onderdeel volgt nu een algemene toelichting gevolgd door, daar waar nodig, een toelichting per vraag.

4.2.2 Beheer

Bij beheer gaat het over het schoon, heel en veilig houden van een gebied. Een gebied moet goed onderhouden zijn. Dit betekent regelmatige schoonmaak en herstel van beschadigingen aan meubilering of wegdek liefst binnen drie werkdagen na melding. Vandalieschade moet idealiter binnen 24 uur hersteld worden anders is het risico van erosievandalisme groot. Ook het beheer van individuele kavels en gevels draagt bij aan de veiligheidsbeleving. Verder zijn er de aspecten van brandveiligheid en verkeersveiligheid.

- Bij 1: bosschages idealiter niet hoger dan 1.20 meter, de boomkroon begint pas vanaf 2 meter, perken en dergelijke zien er netjes en verzorgd uit.
- Bij 2: het wegdek is in goede staat: geen bulten en kuilen, geen ontbrekende of scheve tegels.
- Bij 4: is de meubilering 'hufferproof' (slagvast)?
- Bij 5: denk bijvoorbeeld aan glas op de grond van parkeervakken.
- Bij 8: verkeersonveilige situaties kunnen zich voordoen op en bij kruisingen, rotondes, oversteekplaatsen, kruisende (langzaam-) verkeersroutes.
- Bij 9: minimaal 10 meter afstand tot gevel, pallets niet hoger dan 2 meter opgestapeld en op 2 meter afstand van openbare weg en/of hekwerken, afvalcontainers zijn afgesloten, en omheind of verankerd, het terrein is bereikbaarheid vanaf de openbare ruimte.
- Bij 10: de uitstalruimte is de ruimte aan de voorzijde van de bebouwing die door de horeca-inrichting wordt gebruikt (b.v. voor een terras). De uitstalruimte mag niet begrensd worden door ondoorzichtige schuttingen of dergelijke. Ook mogen looproutes niet zodanig beperkt worden door de uitstalruimte dat men op de straat moet lopen. Overmatige reclameborden kunnen tevens hinder opleveren.

4.2.3 Toegankelijkheid en begrenzing

Een duidelijke routing met goede oriëntatiemogelijkheden is belangrijk voor een positieve beleving. Het gebied en individuele kavels moeten voor hun gebruikers goed toegankelijk zijn, terwijl het waar nodig afgesloten kan worden. De routing richting fietsenstallingen, parkeerplaatsen, taxistandplaatsen, bushaltes etc. dient veilig te zijn evenals de plek zelf. Zowel voor gebruikers, bezoekers als voor beheerders dient duidelijk te zijn welke status een gebied heeft (privé, semi-privé, semi-openbaar of openbaar) en welke functie.

- Bij 1: politie, brandweer en ambulance kunnen overal bij zonder dat hun route wordt belemmerd door palen, een te smalle doorgang of door obstakels.
- Bij 2: het individuele kavel is afgegrensd door bijvoorbeeld hekwerk, hagen of een sloot.
- Bij 3: het is duidelijk welk gebied openbaar is en wat privé: de status van het gebied is duidelijk.
- Bij 4: denk aan oriëntatie, weghiërarchie, herkenbaarheid hoofdroute.
- Bij 5: denk aan uitgaansroutes en routes richting fietsenstallingen, parkeerplaatsen, openbaar vervoer, taxistandplaats.
- Bij 6: langzaam verkeer is voetgangers en fietsers.
- Bij 8: snelverkeer is motorvoertuigen, bijvoorbeeld auto's en vrachtwagens.
- Bij 9: er zijn geen objecten, zoals dozen, paletten en dergelijk, in nauwe steegjes. Verder zijn er weinig of geen nissen en hoeken.
- Bij 10: functies zoals bijvoorbeeld prostitutie, zwaar beveiligde inrichtingen, coffeeshops of opvang voor daklozen kunnen ongewenst gebruik uitlokken of tot onveiligheidsgevoelens leiden. Kijk bij de beoordeling van het risico vooral naar de verhouding: gaat het om een groot gebied met maar één functie die tot onveiligheidsgevoelens kan leiden of een klein gebied met meerdere risicofuncties. Naast het aantal speelt ook de ligging en combinatie van functies een rol. Zo is de combinatie van een jongerenontmoetingscentrum en een coffeeshop op beperkte afstand niet wenselijk.

4.2.4 Zichtbaarheid

Gebruikers van een gebied of gebouw moeten een gebied of gebouw goed kunnen overzien en het gevoel hebben dat anderen hen ook kunnen zien. Goede verlichting en lange zichtlijnen zijn dus noodzakelijk.

- Bij 1: denk bijvoorbeeld aan mensen op straat, vanuit de auto's.
- Bij 2: sociale controle van mensen die vrij zicht hebben op (delen van) de openbare ruimte en die onraad kunnen melden. Hierbij is vaak een groot verschil tussen de situatie overdag en de situatie na kantooruren.
- Bij 3: denk aan (menselijke)bewaking, surveillance, camera's. Let op de verlichting; ivm de effectiviteit van het toezicht!
- Bij 4: denk aan een bord bij de toegang tot het uitgaansgebied, de entree, stickers op panden, zichtbare camera's. Als camera's op de openbare ruimte zijn gericht is een bord, waarop dit wordt aangegeven, wettelijk verplicht.
- Bij 5: dit geldt voor een avondschouw. De omgeving is bij duisternis voldoende zichtbaar, de verlichtingskappen zijn schoon, personen zijn te herkennen op 4 meter afstand, de verlichting is gelijkmatig met een goede kleurweergave en niet verblindend.
- Bij 6: denk aan bijvoorbeeld lange zichtlijnen, geen obstakels.
- Bij 7: denk aan lange zichtlijnen, verschillende routes mogelijk via alle wegen.
- Bij 8: denk bijvoorbeeld aan vrachtwagens, containers, glas-/papier-/afvalbakken, verspringende gevellijn.
- Bij 9, 10 en 11 : denk aan zichtbaarheid vanuit openbare ruimte en gebouwen, overzichtelijkheid ter plekke, verlichting, toezicht. Zijn er één of meerdere bewaakte parkeergarages?

4.2.5 Attractiviteit

Een ruimte, waar plezierige materialen gebruikt zijn, kleurig en prettig verlicht waar bovendien alles heel en schoon is, draagt bij aan een veilig gevoel van de gebruikers.

- Bij 1: in het gebied komen steeds dezelfde materialen terug. Materialen zijn in dit geval lantarenpalen, prullenbakken, kolommen, bankjes, hekwerk, etc..
- Bij 2: denk aan huftebestendigheid en weinig slijtagegevoelig.
- Bij 3: verlichting van de gevel maakt toezicht mogelijk.
- Bij 5: geluidshinder (galm of lawaai). Geurhinder of overlast (stank).

nr	Vraag	ja	matig	nee	n.v.t.
TOEGANKELIJKHEID EN BEGRENZING					
1	Is het gebied goed bereikbaar voor hulpdiensten?				
2	Is de begrenzing van het gebied helder?				
3	Is in het hele gebied duidelijk waar de scheiding loopt tussen openbaar en privé terrein?				
4	Is het stratenverloop (de routing) helder en veilig?				
5	Is de routing richting vervoersfaciliteiten helder en veilig?				
6	Is er bewegwijzering voor langzaam verkeer (voetgangers, fietsers) en is die duidelijk?				
7	Komen er fietsers en/of scooters op plekken waar dat hinderlijk is?				
8	Is er bewegwijzering voor snel verkeer en is die duidelijk?				
9	Is het aantal steegjes voor voetgangers beperkt en zijn die steegjes die er zijn goed verlicht en overzichtelijk?				
10	Zijn er functies in het gebied die ongewenst gebruik uitlokken of tot onveiligheidsgevoelens kunnen leiden?				
Bijzonderheden					
Aandachtspunten					

nr	Vraag	ja	matig	nee	n.v.t.
ATTRACTIVITEIT					
1	Blijkt uit de vormgeving dat er aandacht is voor de openbare ruimte?				
2	Zijn de materialen mooi en duurzaam?				
3	Zijn de gevels goed verlicht en onderhouden?				
4	Zijn de privé-terreinen, die vanaf de straat zichtbaar zijn, goed onderhouden?				
5	Is er in het gebied geluidshinder of hinder door geur?				
Bijzonderheden					
Aandachtspunten					